7 ශ්‍රී ලංකාවේ ස්වාභාවික ආපදා

ශ්‍රී ලංකාව දූපතක් වීම, අභ්‍යන්තර භූ දර්ශනයේ ස්වභාවය, නිවර්තන දේශගුණික කලාපයක පිහිටා තිබීම වැනි භෞතික කරුණු මෙන් ම අධික ජනසංඛ්‍යාවක් ජීවත් වන රටක් වීම ද, ස්වාභාවික ආපදා රාශියක් ඇති වීම කෙරෙහි බලපා තිබේ.

ශ්‍රී ලංකාව තුළ සිදු වන ස්වාභාවික ආපදා අතර නායයෑම්, ජලගැලීම්, සුළි සුළං, නියඟ, අකුණු සැර හා සුනාමි යනාදිය ප්‍රමුඛ වේ.

ශ්‍රී ලංකාවේ සිදු වන ස්වාභාවික ආපදා, එම ආපදාවල බලපෑම, ඒවාට සවිමත් ව මුහුණ දීම හා එම ආපදා අවම කර ගැනීමට කටයුතු කිරීම යනාදී කරුණු පිළිබඳ ව අධ්‍යයනය කිරීම මෙම පරිච්ඡේදයේ අරමුණ වේ.

ශ්‍රී ලාංකික ප්‍රජාවගේ අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීම සඳහා ගොඩනගන ලද මානුෂ භූ දර්ශනය ආපදාවලින් තොර ව පවත්වා ගෙන යාමට හැකියාවක් ඇත්නම් එය ආර්ථික හා සමාජයීය සංවර්ධනය වේගවත් කර ගැනීමට රුකුලක් වනු ඇත. එසේ වුවද ශ්‍රී ලංකාව තුළ විශේෂයෙන් නායයෑම්, ජලගැලීම්, නියඟය වැනි ආපදා තත්ත්වයන් ක්‍රමික ව වර්ධනය වෙමින් පවතින බව හඳුනා ගත හැකි ය. මානුෂ භූ දර්ශනය ගොඩනැගීමේ දී භෞතික පරිසරය පිළිබඳ ව අනවබෝධයකින් කටයුතු කිරීම හා අවිධිමත් පරිසර කළමනාකරණය වැනි කරුණු මෙම ආපදා තත්ත්වය වර්ධනය වීමට හේතු වී තිබේ.

නායයෑම් (Landslides)

කඳු බෑවුමක ඉහළ ප්‍රදේශයක ඇති පස්, ගල් යනාදිය ඒ මත ඇති වෘක්ෂලතා සමග බෑවුමක් දිගේ පහළ ප්‍රදේශ දක්වා ක්ෂණික ව චලනය වීම නායයෑමක් ලෙස හඳුන්වා දිය හැකි ය.

7.1 රූපය - නායයෑමකට ලක් වූ ප්‍රදේශයක්

ශ්‍රී ලංකාවේ කඳුකර ප්‍රදේශවල නායයෑම් දක්නට ලැබෙන අතර කඳුකර තෙත් කලාපීය ප්‍රදේශවල මෙම ආපදාව බහුල ව සිදු වන බව පෙනේ.

ආපදා කළමනාකරණ ආයතනය විසින් හඳුනා ගෙන ඇති නායයෑම් ආපදාවලට ලක්විය හැකි අවදානම් දිස්ත්‍රික්ක, 7.1 සිතියමෙහි දැක්වේ.

නායයෑම් ආපදාවට බලපාන හේතු

නායයෑම් ආපදාව ඇති වීම කෙරෙහි ස්වාභාවික හේතු මෙන් ම මානුෂ ක්‍රියාකාරකම් ද බලපා තිබේ.

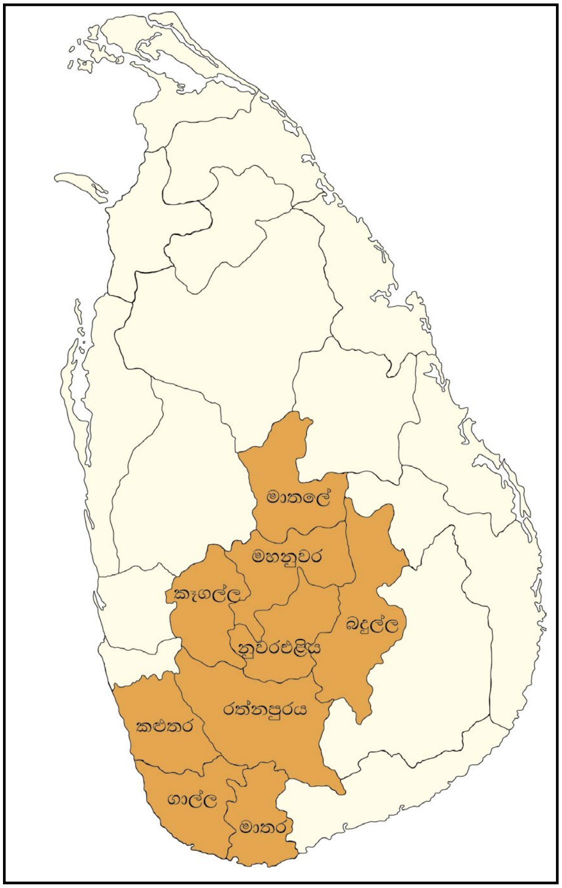

7.1 සිතියම - නායයෑම් ආපදාවලට ලක්විය හැකි අවදානම් දිස්ත්‍රික්ක

ස්වාභාවික හේතු

- භූ චලන ඇති වීම
- නොකඩවා ඇද හැලෙන අධික වර්ෂාපතනය
- කඳු බෑවුම්වල ශීඝ්‍ර ආනතිය
- පාෂාණවල ව්‍යුහය හා එහි දිරාපත් වීම
- දුර්වල ජලවහන රටාව
- වෘක්ෂලතා වැස්ම අඩු වීම

මානුෂ ක්‍රියාකාරකම්

- අවිධිමත් ලෙස බෑවුම් ඉඩම් පරිහරණය
- බෑවුම් ප්‍රදේශවල වනාන්තර ඉවත් කිරීම
- ස්වාභාවික ජල මාර්ග අවහිර කිරීම
- කඳුකර ප්‍රදේශවල පතල් කැනීම
- පස් කඳු කැපීම, ගල් කැඩීම හා පිපිරවීම
- කඳු බෑවුම්වල සිදු කරන අවිධිමත් ඉදිකිරීම්

නායයෑම් ආපදාව හඳුනා ගැනීමේ පූර්ව ලක්ෂණ

නායයෑමකට පෙර බොහෝ විට පරිසරය තුළ පූර්ව ලක්ෂණ හඳුනා ගත හැකි ය. එම ලක්ෂණ නිවැරදි ව හඳුනා ගැනීමෙන් ආපදාව අවම කර ගැනීමට හැකියාව ලැබේ. එවැනි පූර්ව ලක්ෂණ කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

- නිවෙස්වල හා විවිධ ගොඩනැගිලිවල පැළුම් ඇති වීම.
- අදාළ භූමියේ පැළුම් තල හෝ ගිලා බැසීම් ඇති වීම.
- එම ප්‍රදේශවල ඇති ශාක, විදුලි කණු, දුරකථන කණු ආදිය ඇල වීම.
- බෑවුම් ඉඩම්වල විශාල ශාක ක්ෂණික ව මැරී යාම.

- බෑවුමේ පහළ ප්‍රදේශවල ජල මූලාශ්‍රවල වෙනස්වීම්.
- ඇතැම් සතුන්ගේ හැසිරීම් රටා වෙනස් වීම.

නායයෑම් ආපදාව අවම කර ගැනීමට ගත හැකි ක්‍රියාමාර්ග

- බෑවුම් ඉඩම්වල ඇති වෘක්ෂලතා වැස්ම ආරක්ෂා කිරීම.
- ස්වාභාවික ජලවහනය අවහිර නොකිරීම.
- බෑවුම් ඉඩම් පරිහරණයේ දී විද්‍යාත්මක උපදෙස් අනුගමනය කිරීම.
- උස් ප්‍රදේශවල ජලාශ ඉදිනොකිරීම.
- ශීඝ්‍ර බෑවුම් සහිත ඉඩම්වල ගොඩනැගිලි ඉදිනොකිරීම.
- බෑවුම සහිත ඉඩම්වල ස්ථායීතාව ආරක්ෂා වන පරිදි ක්‍රියාමාර්ග ගැනීම.
  නිදසුන්: ගල්වැටි, කට්ටි කාණු, වන වගා යනාදිය
- ප්‍රජාව දැනුවත් කිරීම.

ක්‍රියාකාරකම්

01. නායයෑමක් යනු කුමක්දැයි හඳුන්වන්න.

02. ශ්‍රී ලංකාවේ ආපදා කළමනාකරණ මධ්‍යස්ථානය විසින් නම් කොට ඇති නායයෑම් ආපදා අවදානම සහිත දිස්ත්‍රික්ක ශ්‍රී ලංකා ආකෘති සිතියමක ලකුණු කර සෝයා කරන්න.

03. නායයෑමකින් සිදු විය හැකි හානි කෙටියෙන් විස්තර කරන්න.

ජලගැලීම් (Floods)

ශ්‍රී ලංකාවේ බහුල ව ම සිදු වන ස්වාභාවික ආපදාව ලෙස "ජලගැලීම්" හඳුනා ගත හැකි ය. අධික වැසි ලබන ප්‍රදේශවල ද කැලණි, කළු, ගිං, නිල්වලා, මහ ඔය හා මහවැලි වැනි විශාල ගංගාධාර හා ගංමෝයවලට ආසන්න ප්‍රදේශවල ද ජලගැලීම් බහුල ව දක්නට ලැබේ.

ගංගාවල ජල මට්ටම ඉහළ ගොස් ගංගා නිම්න දෙපස පිහිටි ප්‍රදේශවලට පිටාර ගැලීම මෙන් ම ජල මාර්ග අවහිර වීම නිසා ද හදිසි ජලගැලීම් ඇති වේ. විශේෂයෙන් පහත් බිම් ආශ්‍රිත ව ඇති නාගරික ප්‍රදේශවල මෙම ආපදාව බහුල ව ඇති බව හඳුනා ගෙන ඇත. අධික වර්ෂාවක දී එක් රැස් වන ජලය ස්වාභාවික ව බැස යායුතු ස්ථානවල විවිධ මානුෂ කටයුතු සිදු කිරීම, මෙම ආපදාව තීව්‍ර වීමට හේතු වී තිබේ.

7.2 රූපය - ජලගැලීමකට භාජනය වූ ප්‍රදේශයක්

ජලගැලීම්වලට නිරතුරුව ම භාජනය වන ප්‍රදේශ

- ගංගාධාරවල පහළ නිම්න ප්‍රදේශ සහ මෝය ආශ්‍රිත ප්‍රදේශ
- ගංගා ආශ්‍රිත ව ඇති නාගරික ප්‍රදේශ නිදසුන්: කොළඹ, කළුතර, මාතර, රත්නපුරය
- වැව් හා ජලාශවලට පහළින් වූ ප්‍රදේශ

ජලගැලීම් ආපදාවට බලපාන හේතු

ජලගැලීම් ඇති වීම කෙරෙහි ස්වාභාවික කරුණු මෙන් ම මානුෂ ක්‍රියාකාරකම් ද බලපා තිබේ.

ස්වාභාවික කරුණු	මානුෂ ක්‍රියාකාරකම්
• අධික වර්ෂාපතනය	• ජල මාර්ග අවහිර කිරීම.
• ගංගා, ජලාශ, වැව් පිටාර ගැලීම	• ගංගා මෝය අවහිර කිරීම.
• වෘක්ෂලතා වැස්මේ ස්වභාවය	• තෙත් බිම්, පහත් බිම් ගොඩ කිරීම.
• අපධාවයේ ප්‍රමාණය හා වේගවත් බව	• ඉහළ ප්‍රදේශවල වෘක්ෂලතා වැස්ම ඉවත් කිරීම.
	• පහත් බිම්වල ජනාවාස ඇති කිරීම.

වර්තමානයේ ජලගැලීම් සඳහා ස්වාභාවික හේතුවලට වඩා මානුෂ ක්‍රියාකාරකම් හේතු වී ඇති බව හඳුනා ගත හැකි ය.

ජලගැලීම් ආපදාව අවම කර ගැනීමේ ක්‍රියාමාර්ග

- ගංගා පෝෂක ප්‍රදේශවල වනාන්තර ආරක්ෂා කර ගැනීම.
- ගංගාවල මෝය විවෘත ව තබා ගැනීම.
- පහත් බිම් හා තෙත් බිම් ආරක්ෂා කිරීම.
- ගංගාවල වැලි ගොඩ දැමීම සීමා කිරීම.
- ජලගැලීම්වලට ඔරොත්තු දෙන ඉදිකිරීම්වලට යොමු වීම.
- පිටාර ගැලීම් සිදු වන ස්ථානවල මානව කටයුතු සීමා කිරීම.
- ආරක්ෂිත ක්‍රියාමාර්ග ගැනීම හා ප්‍රජාව දැනුවත් කිරීම.

ක්‍රියාකාරකම්

01. වර්ෂා කාලවල දී නිරන්තරයෙන් පිටාරගැලීම්වලට භාජනය වන ශ්‍රී ලංකාවේ ගංගාධාර කිහිපයක් ශ්‍රී ලංකා ආකෘති සිතියමක ලකුණු කර නම් කරන්න.

02. ජලගැලීම්වලට නිරතුරු ව භාජනය වන නාගරික ප්‍රදේශ කිහිපයක් ඔබ විසින් අඳින ලද සිතියමේ ලකුණු කර නම් කරන්න.

03. ජලගැලීමකින් සිදු විය හැකි හානි චිත්‍රයකින් ඉදිරිපත් කරන්න.

04. ජලගැලීම් අවම කර ගැනීම සඳහා ගත යුතු ක්‍රියාමාර්ග තුනක් ලියන්න.

සුළි සුළං (Cyclones)

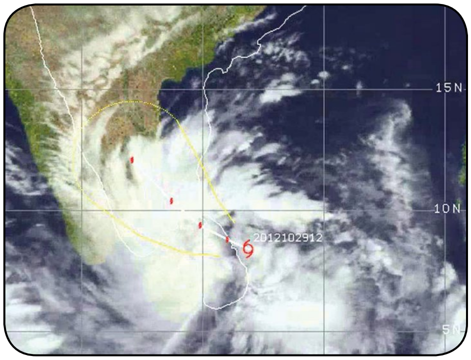
7.3 රූපය - බෙංගාල බොක්ක ප්‍රදේශයේ හටගත් වාසුළි

බෙංගාල බොක්ක ආශ්‍රිත ප්‍රදේශවල වර්ධනය වන වාසුළි බෙංගාල බොක්ක ප්‍රදේශයේ සිට ශ්‍රී ලංකාව දෙසට හෝ ඉන්දියාව දෙසට සුළි සුළඟක් ලෙස හමා යාම සිදු වේ. විශේෂයෙන් ඔක්තෝම්බර් සිට දෙසැම්බර් දක්වා කාලවල දී ශ්‍රී ලංකාවේ උතුරු-නැගෙනහිර ප්‍රදේශවලට සුළි සුළං උපද්‍රවය ඇති වේ. ශ්‍රී ලංකාවේ සුළි සුළං උපද්‍රවය ඇති වන දිස්ත්‍රික්ක කිහිපයක් 7.2 සිතියමෙහි දැක්වේ. සුළි සුළං මගින් විශාල ආපදා නිරතුරු ව සිදු නොවුව ද 1978 වර්ෂයේ නොවැම්බර් මස සිදු වූ සුළි සුළඟින් මිනිස් ජීවිත විශාල සංඛ්‍යාවක් අහිමි වූ අතර විශාල දේපළ විනාශයක් ද සිදු වී තිබේ.

සාමාන්‍ය ජනතාවට මෙම සුළි සුළං උපද්‍රවය සිදු වීමට පෙර, හඳුනා ගත නොහැකි වුව ද කාලගුණ විද්‍යාඥයන්ට චන්ද්‍රිකා තාක්ෂණය ඔස්සේ මෙම උපද්‍රවය සිදු වීමට පෙර හඳුනා ගැනීමේ හැකියාව ඇත. එබැවින් එමගින් සිදු වන ආපදාවලින් යම් ප්‍රමාණයකට ආරක්ෂා වීම සඳහා පූර්ව කාලගුණ අනාවැකි ඉතා ප්‍රයෝජනවත් වේ.

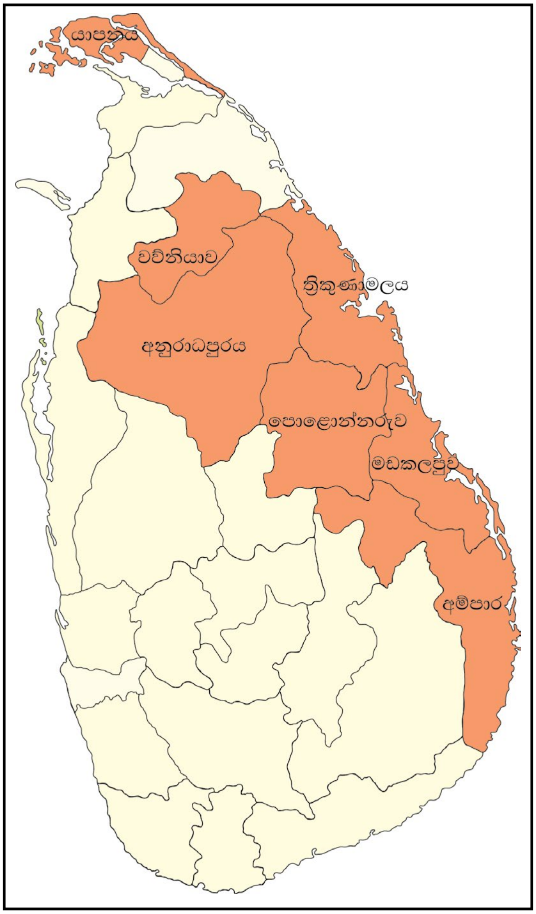

7.2 සිතියම - සුළි සුළං උපද්‍රවය ඇති විය හැකි දිස්ත්‍රික්ක

සුළි සුළං ආපදා අවම කර ගැනීම සඳහා ගත යුතු ක්‍රියාමාර්ග

- සුළි සුළං ඇති වන කාල පරිච්ඡේදවල කාලගුණික තොරතුරු පිළිබඳ අවධානයෙන් සිටීම.
- නිවාස ආසන්න ව ඇති අනතුරුදායක ශාක ඉවත් කිරීම.
- නිවාසවල පියස්ස ශක්තිමත් කිරීම.
- ශක්තිමත් සුළං බාධක ඇති කර ගැනීම.
- සුළං පවතින අවස්ථාවල ආරක්ෂිත ස්ථාන කරා යාම.

ක්‍රියාකාරකම්

01. ශ්‍රී ලංකාවේ සුළි සුළං උපද්‍රවයට ලක් වන ප්‍රදේශ ශ්‍රී ලංකා ආකෘති සිතියමක සේයා කර දක්වන්න.

02. සුළි සුළඟකින් සිදු විය හැකි ආපදා සඳහන් කර එම ආපදා තත්ත්වය අවම කර ගැනීම සඳහා ගත හැකි ක්‍රියාමාර්ග තුනක් ලියන්න.

නියඟය (Drought)

ලෝකයේ විවිධ රටවල 'නියඟය' පිළිබඳ විවිධ අර්ථකථන දක්වා ඇති අතර ශ්‍රී ලංකාවේ ද නියඟය පිළිබඳ නොයෙකුත් පැහැදිලි කිරීම් ඉදිරිපත් කර ඇත. වන සම්පත් හා පරිසර අමාත්‍යාංශය මගින් සකස් කළ දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳ වාර්තාවේ සඳහන් පරිදි 'ශ්‍රී ලංකාව තුළ බලාපොරොත්තු වන වර්ෂාවෙන් 75%කට අඩුවෙන් ලැබෙන කාල සීමාව' නියඟ හට ගන්නා කාල සීමාව ලෙස හඳුන්වා දී තිබේ. කෙසේ වෙතත් ශ්‍රී ලංකාව තුළ නියඟ ඇති වන කාලපරිච්ඡේද ඒ ඒ ප්‍රදේශ අනුව වෙනස් වන බව පැහැදිලි ය. ශ්‍රී ලංකාවේ වියළි කලාපයට වසර තුන හතරකට වරක් නියඟයක් ඇති වීමේ ඉඩ කඩ ඇතත් සමස්ත ශ්‍රී ලංකාවට ම බලපාන නියං තත්ත්වයන් බොහෝ විට වසර දහයකට පමණ වරක් සිදු වන බව දළ වශයෙන් හඳුනා ගෙන ඇත.

7.4 රූපය - නියඟයට ගොදුරු වූ වගා බිමක්

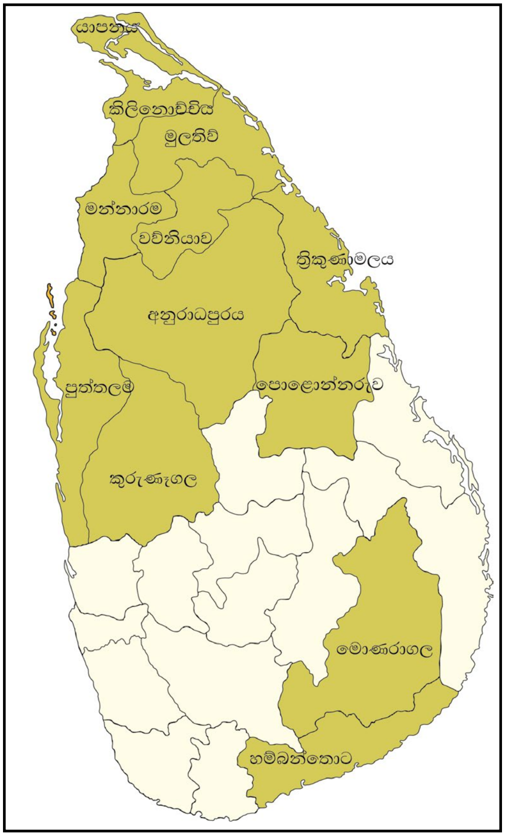

7.3 සිතියම - නියඟයට බහුල ව ගොදුරු වන දිස්ත්‍රික්ක

නියඟ ආපදාව ඇති වීමට බලපාන හේතු

- දේශගුණික වෙනස්වීම්
- ගෝලීය උණුසුම ඉහළ යාම
- වායුගෝලීය දූෂණය

- වන විනාශය
- අනපේක්ෂිත ජල හිඟය

නියඟ ආපදාව අවම කර ගැනීමට ගත හැකි ක්‍රියාමාර්ග

- වැසි ජලය එක් රැස් කර ගැනීම.
- ජල මූලාශ්‍ර සංරක්ෂණය කිරීම හා වෘක්ෂලතා වැස්ම ආරක්ෂා කර ගැනීම.
- ජලය අරපිරිමැස්මෙන් භාවිත කිරීම.
- ජල කාර්යක්ෂමතාව බහුල වගාවන්ට යොමු වීම.

ක්‍රියාකාරකම්

01. නියඟ ආපදාවට භාජනය වන දිස්ත්‍රික්ක ශ්‍රී ලංකා දිස්ත්‍රික්ක සිතියමක ලකුණු කර සේයා කරන්න.

02. නියඟ ආපදාවට යම් ප්‍රමාණයකින් හෝ ඔරොත්තු දෙන කෘෂි භෝග කිහිපයක් නම් කරන්න.

03. "නියඟ ඇති වීම කෙරෙහි ස්වාභාවික හේතුවලට වඩා මානුෂ ක්‍රියාකාරකම් බලපා ඇත" නිදසුන් දෙකකින් පැහැදිලි කරන්න.

අකුණු සැර (Lightning Strikes)

ස්වාභාවික සංසිද්ධියක් වන අකුණු සැර ශ්‍රී ලංකාවේ බහුල උපද්‍රවයක් මෙන් ම ආපදාවක් ලෙස ද හඳුනා ගෙන ඇත. විශේෂයෙන් සංවහන ක්‍රියාවලියක් සහිත අන්තර් මෝසම් කාල වකවානුවල දිවයින පුරා ම අකුණු උපද්‍රවය බහුල ව දක්නට ලැබේ.

7.5 රූපය - අකුණු සැර

අන්තර් මෝසම් කාලවල දී උණුසුම් අස්ථායී සහ ආර්ද්‍රතාව සහිත වායුගෝලීය තත්ත්වය යටතේ වර්ධනය වන උස් කැටි වලාකුළු, අකුණු සැර හට ගැනීමට හේතු වේ. කැටි වලාකුළුවල ඇති ධන ආරෝපණ හා සෘණ ආරෝපණ අතර සිදු වන විදුලි විසර්ජනය 'අකුණ' ලෙස හැඳින්වේ.

නොමිලේ බෙදාහැරීම සඳහා ය.

අකුණු සැර වර්ග තුනකට බෙදිය හැකි ය. එනම්,

වලා අකුණු	(වලාකුළු සහ වලාකුළු අතර විසර්ජනය සිදු වේ).
වායු අකුණු	(වලාකුළු සහ අවකාශය අතර විසර්ජනය සිදු වේ).
පෘථිවි අකුණු	(වලාකුළු සහ පොළොව අතර විසර්ජනය සිදු වේ).

වලාකුළු හා පොළොව අතර ඇති වන පෘථිවි අකුණු මගින් ප්‍රජාවට බහුල ව ආපදා සිදු වේ. මෙම පෘථිවි අකුණු ශ්‍රී ලංකාවේ ඕනෑ ම ස්ථානයක ඇති විය හැකි වුව ද අන්තර් මෝසම් වර්ෂාව බහුල ව ලැබෙන ප්‍රදේශවල මෙම ආපදාව වැඩි වශයෙන් සිදු වන බව හඳුනා ගෙන ඇත.

අකුණු සැර මගින් ජීවිත හා දේපළ හානි රැසක් ශ්‍රී ලංකාව තුළ සිදු වේ. එමගින් වර්ෂයකට සාමාන්‍යයෙන් මිනිස් ජීවිත පනහක් පමණ අපට අහිමි වන බව ආපදා කළමනාකරණ ආයතනයේ වාර්තාවල සඳහන් වේ. මීට අමතර ව උස් ගොඩනැගිලි මෙන් ම භාවිත කරන විද්‍යුත් උපකරණ ද වැඩි වශයෙන් ආපදා අවස්ථාවල දී අනතුරට ලක් වන බව පෙනේ.

අකුණු සැර ආපදාවෙන් වැළකීමට ගත යුතු ක්‍රියාමාර්ග

- නිවාස හා ගොඩනැගිලිවල විද්‍යුත් පරිපථ සම්බන්ධ කර භූගත කම්බි යෙදීම.
- උස් ගොඩනැගිලිවල අකුණු සන්නායක යෙදීම.
- නිවසේ විදුලි සැපයුමට පැන්නුම් ස්විචය (ට්‍රිප් ස්විචය) ඇතුළත් කිරීම.
- විදුලි උපකරණ හා විද්‍යුත් උපකරණ අකුණු සැර අවස්ථාවල දී ක්‍රියා විරහිත කර තැබීම.
- හුදකලා විවෘත බිම්වල, තනි ගස් යට සිටීමෙන් වැළකීම.
- උපද්‍රව අවස්ථාවල දී ලෝහ ඇල්ලීමෙන් වැළකීම.
- අකුණු සැර බහුල කාලවල දී අවබෝධයෙන් කටයුතු කිරීම හා අන් අය ද දැනුවත් කිරීම.

ක්‍රියකාරකම්

01. ශ්‍රී ලංකාවේ "අකුණු සැර" උපද්‍රවය බහුල ව ඇති වන කාල සීමාව සඳහන් කරන්න.

02. අකුණු සැර මගින් සිදු වන හානි විස්තර කරන්න.

සුනාමි (Tsunami)

ශ්‍රී ලංකාවට සුනාමි ආපදාවක බිහිසුණු අත්දැකීම් 2004 වර්ෂයේ දෙසැම්බර් 26 වන දින අත්විඳීමට සිදු විය. ශ්‍රී ලංකාවේ පමණක් නොව ආසියාතික ප්‍රදේශවල ද මෑත ඉතිහාසය තුළ සිදු වූ දරුණුතම ස්වාභාවික ආපදාවක් ලෙස මෙම සුනාමි ආපදාව හැඳින්විය හැකි ය.

7.6 රූපය - සුනාමි රළ

අධික ලෙස සක්‍රීය භූකම්පන කලාපයක් ලෙස සලකන සුමාත්‍රා දූපත් ආසන්නයේ භූ තැටි මායිමක ඇති වූ භූමිකම්පාවක් නිසා මෙම සුනාමි රළ නිර්මාණය විය. එම සුනාමි රළ මගින් ශ්‍රී ලංකාවේ උතුරු, නැගෙනහිර, දකුණු හා බටහිර වෙරළබඩ ප්‍රදේශ දරුණු ලෙස ආපදාවට ලක් විය. යාපනය, මුලතිව්, ත්‍රිකුණාමලය, මඩකලපුව, අම්පාර, හම්බන්තොට, මාතර, ගාල්ල හා කළුතර යන දිස්ත්‍රික්කවල වෙරළ ආශ්‍රිත ප්‍රදේශ නිදසුන් වේ. එහිදී 35000ක් පමණ මිනිස් ජීවිත අපට අහිමි වූ අතර 500000 පමණ පිරිසක් අවතැන් වූහ. විනාශ වූ දේපළවල වටිනාකම හා පරිසර පද්ධති ප්‍රමාණය ද අති විශාල විය.

සුනාමි ආපදාවෙන් සිදු වන හානි අවම කර ගැනීමට ගත හැකි ක්‍රියාමාර්ග

- වෙරළට ඉතා සමීප ඉදිකිරීම් සීමා කිරීම.
- වෙරළ ආශ්‍රිත ව ඇති ස්වාභාවික පරිසර පද්ධතීන් ආරක්ෂා කිරීම.
- සුනාමි අනතුරු ඇඟවීම් පද්ධති ස්ථාපිත කිරීම හා ප්‍රජාව දැනුවත් කිරීම.
- සුනාමි අනතුරු ඇඟවීම් ලද විගස වෙරළ සමීපයෙන් ඉවත් වී උස් බිම් කරා යාම.
- ආසන්න ප්‍රදේශයක උස් බිම් නොමැති නම් සවි ගැන්වූ කොන්ක්‍රීට්වලින් නිර්මිත ශක්තිමත් උස් ගොඩනැගිල්ලක ඉහළ මාලයට යාම.
- ජනමාධ්‍යයට සවන්දීම.
- සුනාමි නිල අනතුරු ඇඟවීම්වලට ඇහුම්කන් දීම.
- සාගරය ආසන්නයේ භූමිකම්පාවක හඬක් ඇසුනේ නම් හෝ ඒ පිළිබඳ ව දැනුවත් වී නම් සුනාමි අනතුරු හැඟවීම් ලැබෙන තෙක් නොසිට මුහුදු වෙරළෙන් ඉවත් වීම.

ක්‍රියාකාරකම්

01. සුනාමියක් යනු කුමක් දැයි පැහැදිලි කරන්න.

02. 2004 දෙසැම්බර් 26 සිදු වූ සුනාමි ආපදාවට ලක් වූ ප්‍රදේශ ශ්‍රී ලංකා දිස්ත්‍රික් සිතියමක සේයා කර නම් කරන්න.

ශ්‍රී ලංකාවේ ආපදා කළමනාකරණ වැඩපිළිවෙළ

ශ්‍රී ලංකාවේ ආපදා කළමනාකරණ වැඩපිළිවෙළ සක්‍රිය වැඩපිළිවෙළක් බවට පත් වූයේ 2004 වර්ෂයේ දෙසැම්බර් 26 සිදු වූ සුනාමි ව්‍යසනයෙන් පසුව යි. විශේෂයෙන් 2005 වර්ෂයේ දී ආපදා කළමනාකරණය සඳහා අවශ්‍ය නව අණපනත්, නීති රීති හා විධිමත් ආයතනික ව්‍යුහයක් ස්ථාපිත කරන ලදි.

ආපදා කළමනාකරණයට අදාළ ආයතනික ව්‍යුහය

- ආපදා කළමනාකරණයට අදාළ අමාත්‍යාංශයක් පිහිටුවීම.
- දේශපාලන නායකත්වය සහිත ජාතික ආපදා කළමනාකරණ මධ්‍යස්ථානයක් පිහිටුවීම (NDMC).
- අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්වරයෙකුගේ ප්‍රධානත්වයෙන් ආපදා කළමනාකරණ මධ්‍යස්ථානයක් පිහිටුවීම (DMC).
- දිස්ත්‍රික්ක මට්ටමින් හා ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාස මට්ටමින් ආපදා කළමනාකරණ මධ්‍යස්ථාන පිහිටුවීම.
- පාසල් ආපදා ආරක්ෂණ වැඩසටහන් ක්‍රියාත්මක කිරීම.

ඉහත දැක්වූ ආයතනික ව්‍යුහය මගින් ශ්‍රී ලංකාවේ කුමන හෝ ස්ථානයක සිදු වන ආපදා සම්බන්ධයෙන් ප්‍රජා සේවාවන් රැසක් ඉටු කෙරේ. විශේෂයෙන් ආපදා වළක්වා ගැනීම, අවම කිරීම, ආපදාවට ප්‍රතිචාර දැක්වීම හා පුනරුත්ථාපනයට සම්බන්ධ මෙහෙයුම් යනාදිය එම කළමනාකරණ වැඩසටහන්වලට ඇතුළත් වේ. ශ්‍රී ලංකාවේ ආපදා කළමනාකරණය සඳහා රාජ්‍ය අංශය පමණක් නොව රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන හා ප්‍රජා මූලික සංවිධාන ද ක්‍රියාකාරී ලෙස දායක වී ඇත.

ආපදා කළමනාකරණ චක්‍රය

ආපදා කළමනාකරණ චක්‍රය යනු ආපදා කළමනාකරණ අවස්ථා පෙන්නුම් කරන ආකෘතියකි. විශේෂයෙන් ආපදාවක් සිදු වීමට පූර්ව අවස්ථාවේ සිට ආපදාව සිදු වී අවසාන අවස්ථාව දක්වා වූ ක්‍රියාකාරී කළමනාකරණ වැඩපිළිවෙළක් එමගින් පෙන්නුම් කෙරේ.

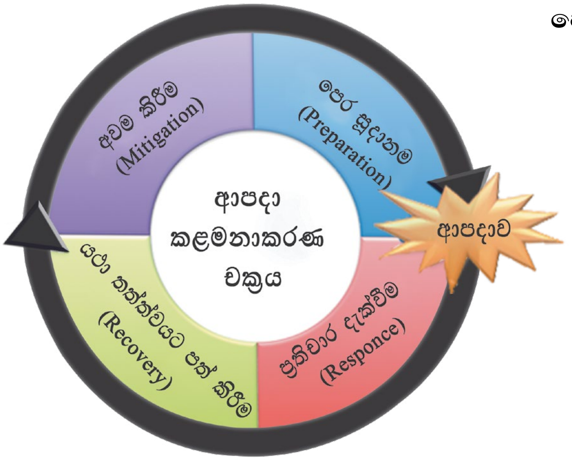

7.11 රූපය - ආපදා කළමනාකරණ චක්‍රය

පෙර සූදානම

- ආපදාවේ පූර්ව ලක්ෂණ හඳුනා ගැනීමට උත්සාහ කිරීම.
- ආපදාව සම්බන්ධයෙන් අනාවැකි පළ කිරීම.
- ආපදාවට මුහුණ දීම සඳහා පූර්ව සූදානම් වීම.

ප්‍රතිචාර දැක්වීමේ අවස්ථාව

එක් එක් ආපදාව අනුව එයට ප්‍රතිචාර දැක්වීම වෙනස් වුව ද කුමන හෝ ආපදාවකට ප්‍රතිචාර දැක්වීමේ අවශ්‍යතාව අනිවාර්ය වේ.

- ආපදාවට ගොදුරු වූ ප්‍රජාවගේ ආරක්ෂාව සහතික කිරීම.
- වෛද්‍ය ප්‍රතිකාර ලබා දීම.
- භෞතික දේපළ හැකි පමණ ආරක්ෂා කිරීම.
- තාවකාලික නිවාස ලබා දීම.
- ආහාරපාන සපයා දීම.

යථා තත්ත්වයට පත් කිරීම

මෙහි දී ආපදාවට පත් වූ ජනතාව හා එම පරිසරය නැවත පුනරුත්ථාපනය කිරීමේ අවශ්‍යතාව පෙන්නුම් කෙරේ. ඒ සඳහා කෙටි කාලීන හා දිගු කාලීන ක්‍රියාමාර්ග සැලසුම් කිරීම හා ප්‍රජාව දැනුවත් කිරීම වඩා වැදගත් වේ. කායික මෙන් ම මානසික වශයෙන් ආපදාවට ලක්වූ ජනතාව යථා තත්ත්වයට පත් කිරීම ද මෙහි දී සිදු වේ.

ආපදා අවම කිරීමේ අවස්ථාව

ආපදාව අවම කිරීමේ ක්‍රියාමාර්ග බොහෝ විට පෙර සූදානමේ ක්‍රියාමාර්ගවලට සමාන වේ. කෙසේ වෙතත් අවම කිරීමේ ක්‍රියාමාර්ග තුළින් ආපදාවේ අවදානම අවම කර ගැනීමට හැකියාව ලැබේ. ඒ සඳහා,

- අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධති ස්ථාපිත කිරීම.
- ප්‍රජාව දැනුවත් කිරීම හා සහභාගිත්වය.
- ආපදාව අවම කර ගැනීමට හැකි මෙවලම් හඳුන්වා දීම.
- ආපදා කළමනාකරණ ආයතන ශක්තිමත් කිරීම.

යනාදිය වැදගත් වේ.

ක්‍රියාකාරකම්

01. ශ්‍රී ලංකාවේ බහුල ව සිදු වන ස්වාභාවික ආපදා නම් කරන්න.

02. ස්වාභාවික ආපදා දෙකක් තෝරා ගෙන ආපදා කළමනාකරණ චක්‍රයේ එක් එක් අවස්ථාවල දී ගත යුතු ක්‍රියාමාර්ග ඇතුළත් කොට ලේඛනයක් පිළියෙල කරන්න.

පැවරුම්

01. ඔබ ජීවත් වන ප්‍රද්ශයේ පවත්නා ස්වාභාවික උපද්‍රව හඳුනා ගෙන නම් කරන්න.

02. ඔබ ප්‍රදේශයේ සිදු වී ඇති ස්වාභාවික ආපදා සහ ඒවායේ බලපෑම් පිළිබඳ ව තොරතුරු රැස් කොට බිත්ති පුවත්පතකට ලිපියක් සකස් කරන්න.

03. ස්වාභාවික ආපදාවකට පෙර ඇතැම් සතුන්ගේ හැසිරීම් රටා පිළිබඳ ව ඔබ අසා ඇති දෑ කෙටියෙන් විස්තර කරන්න.

04. ජනමාධ්‍ය තොරතුරු ඇසුරින් සොයා ශ්‍රී ලංකාවේ අකුණු සැර වැදීමෙන් සිදු වන හානි ඇතුළත් ලේඛනයක් සකස් කරන්න.

05. අකුණු සැර ආපදා අවම කර ගැනීම සඳහා ගත හැකි ක්‍රියාමාර්ග ඇතුළත් කරමින් ජනතාව දැනුවත් කිරීම සඳහා පෝස්ටරයක් නිර්මාණය කරන්න.

06. ශ්‍රී ලංකාවේ සුනාමි ආපදාවෙන් සිදු වූ හානි පිළිබඳ ව පුවත්පත් මගින් හෝ වැඩිහිටියන්ගෙන් තොරතුරු සොයා පන්ති කාමරයට ඉදිරිපත් කිරීම සඳහා වාර්තාවක් සකස් කරන්න.

07. ආපදා තත්ත්වයකට ලක්වූ ජනතාවගේ කායික හා මානසික තත්ත්වය නගාසිටුවීම සඳහා ඔබට කළ හැකි යෝජනා ඇතුළත් ලේඛනයක් සකස් කරන්න.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ හා මූලාශ්‍ර

- ආචාර්ය A.H. ධනපාල, ''පරිසර අධ්‍යයනය'', (2012), සරසවි ප්‍රකාශකයෝ.
- ආචාර්ය A.H. ධනපාල, ''ස්වභාවික විපත්'', (2008), සරසවි ප්‍රකාශකයෝ.
- ගුරු උපදේශක අත්පොත, ''ආපදා කළමනාකරණය'', ජාතික අධ්‍යාපන ආයතනය, මහරගම.
- ගුරු මාර්ගෝපදේශ සංග්‍රහය, භූගෝල විද්‍යාව, 13 ශ්‍රේණිය, (2007), ජාතික අධ්‍යාපන ආයතනය, මහරගම.
- ජාතික ගොඩනැගිලි පර්යේෂණ සංවිධානය (NBRO) මාර්ගෝපදේශකය, (2009).
- මහාචාර්ය උපාලි වීරක්කොඩි, භෞතික භූගෝල විද්‍යාව II, (2009), කර්තෘ ප්‍රකාශනයකි.
- Sri Lanka Urban Multi-hazard Disaster Mitigation Project (SLUMDMP) Guidelines
- Cyclones and high winds, Flood prone areas, Landslide Prone Areas, Lightning Strikes, Tsunami, (2003) .
- www.chpb.gov.lk

පාරිභාෂික වචන

• පැළුම් තල	- Cleavage planes	- பிளவுத் தளங்கள்
• අපධාවය	- Run off	- கழுவு நீரோட்டம்
• වලා අකුණු	- Cloud lightning	- முகில் மின்னல்
• වායු අකුණු	- Air lightning	- வளி மின்னல்
• පෘථිවි අකුණු	- Earth lightning	- புவிமின்னல்
• අකුණු සන්නායක	- Lightning conductor	- மின்னல் தாங்கி
• ආපදා කළමනාකරණ චක්‍රය	- Disaster management cycle	- அனர்த்த முகாமைத்துவ வட்டம்
• පෙර සූදානම	- Preparation	- முன்னாயத்தம்
• ප්‍රතිචාර දැක්වීම	- Response	- எதிர் கொள்ளல்
• යථා තත්ත්වයට පත්වීම	- Recovery	- பழைய நிலைக்குத் திரும்பல்
• අවම කිරීම	- Mitigation	- தணிப்பு